

Vergaderjaar 2004–2005

29 948

Voorstel van wet van het lid Noorman-den Uyl houdende vaststelling van een wet inzake ondersteuning van alleenstaande ouders bij arbeid en zorg (Wet voorzieningen arbeid en zorg alleenstaande ouders)

Nr. 8

VERSLAG

Vastgesteld 25 mei 2005

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen. Onder het voorbehoud dat de hierin gestelde vragen en gemaakte opmerkingen voldoende zullen zijn beantwoord, acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

Inhoudsopgave	blz.
1. ALGEMEEN	2
Inleiding	2
Doelstelling van de regeling	4
Doelgroep	4
Rol van de Overheid	4
Resultaat van de regeling	5
2. INHOUD VAN DE REGELING	5
Inkomensondersteuning	5
Werk	6
Beschikbaar werk	6
Overleg met organisaties en belanghebbenden	6
3. UITWERKING VAN DE WET	7
Doelgroep	7
Vazalo-toeslag	7
Kinderalimentatie	9
4. VOORWAARDEN SCHEPPEN VOOR WERK: KINDEROPVANG, SCHOLING EN ARBEIDSPLAATSEN	9
Algemeen	9
Scholing en toeleiding naar de arbeidsmarkt	10
5. WIJZIGINGEN GERICHT OP VEREENVOUDIGING, DEREGULERING EN HANDHAVING	10
6. FINANCIERING	11
ARTIKELSGEWIJS	12

¹ Samenstelling:

Leden: Noorman-den Uyl (PvdA), Bakker (D66), De Vries (VVD), De Wit (SP), Van Gent (GL), Verburg (CDA), Hamer (PvdA), Bussemaker (PvdA), Vendrik (GL), Mosterd (CDA), Smits (PvdA), voorzitter, Örgü (VVD), Weekers (VVD), Rambocus (CDA), De Ruiter (SP), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Huizinga-Heringa (CU), Bruls (CDA), Varela (LPF), Eski (CDA), Koomen (CDA), Aptroot (VVD), Smeets (PvdA), Douma (PvdA), Stuurman (PvdA), Kraneveldt (LPF), Hirsi Ali (VVD).

Plv. Leden: Depla (PvdA), Koşer Kaya (D66), Blok (VVD), Kant (SP), Halsema (GL), Smilde (CDA), Verbeet (PvdA), Timmer (PvdA), Tonkens (GL), Omtzigt (CDA), Adelmund (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Visser (VVD), Algra (CDA), Vacature (algemeen), Vietsch (CDA), Van der Vlies (SGP), Hessels (CDA), Hermans (LPF), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van Dijk (CDA), Van Egenschot (VVD), Van Dijken (PvdA), Blom (PvdA), Kalsbeek (PvdA), Van As (LPF), Schippers (VVD).

1. ALGEMEEN

Inleiding

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van onderhavig wetsvoorstel. Zij onderschrijven het doel van de initiatiefnemer om alleenstaande ouders in de gelegenheid te stellen om met werk in deeltijd voldoende inkomen te verwerven voor zichzelf en de kinderen. Ook het streven om met dit wetsvoorstel méér werken méér lonend te maken en de armoedeval tegen te gaan wordt door deze leden van harte gedeeld. Zij waarderen het dan ook dat de indiener in haar voorstel gebruik gemaakt van de maatregelen die reeds door de regering zijn getroffen om de arbeidsparticipatie te bevorderen (WWB) en de armoedeval te verminderen (AWIR).

Echter deze leden vragen in navolging van de Raad van State of onderhavige regeling wel doeltreffend en doelmatig genoeg is. De indiener heeft naar aanleiding van de kritiek van de Raad van State het wetsvoorstel enigszins aangepast.

Toch blijven er nog genoeg vragen over. Zo hebben deze leden een aantal opmerkingen en vragen over de vormgeving en complexiteit van de regeling.

De leden van de fractie van de PvdA hebben met instemming kennisgenomen van het initiatief wetsvoorstel. Deze leden delen de veronderstelling dat niet uitkeringsafhankelijkheid als uitgangspunt gekozen moet worden, maar zelfredzaamheid. Naar aanleiding van de Memorie van Toelichting hebben deze leden de volgende vragen.

De leden van de PvdA-fractie erkennen dat er inmiddels een kentering heeft plaatsgevonden in de opvatting over de mate waarin van alleenstaande ouders mag worden verwacht dat zij zelf inkomen uit arbeid verwerven, maar zij stellen tegelijkertijd dat deze opvattingen in de uitwerking nog tot heftig beleid leiden. Zij wijzen in dit verband op de heftige politieke en maatschappelijke debatten die onder Paars II en ook bij de WWB hebben plaatsgevonden over betaalde arbeid door alleenstaande ouders.

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel Wet voorziening arbeid en zorg alleenstaande ouders. Alhoewel deze leden de doelstelling van onderhavig wetsvoorstel zeer sympathiek vinden hebben zij toch een aantal kritische vragen over de wijze waarop het wetsvoorstel uitvoering geeft aan deze doelstelling. Op basis van de antwoorden van de indiener op deze vragen zullen de leden van de VVD-fractie hun eendoordeel over het voorstel vellen.

Met dit wetsvoorstel wordt geaccepteerd dat een alleenstaande ouder in beginsel alleen voor deeltijdarbeid beschikbaar is vanwege de zorg en de opvoeding van de kinderen. De leden van de VVD-fractie beamen dat het voor alleenstaande ouders moeilijker is om fulltime werk te verrichten, maar willen dit niet uitsluiten. Beamt de indiener dat haar uitgangspunt in strijd is met het streven van de regering om mensen zoveel mogelijk uren te laten werken en van de WWB om werk boven een uitkering te stellen?

Kan de indiener meer uitvoerig ingaan op de vraag van de Raad richting de indiener of de doelstelling van het wetsvoorstel niet ook binnen de huidige WWB kan worden bereikt en, mocht dat niet het geval zijn, of er geen mogelijkheden zijn om het doel van het wetsvoorstel te realiseren op een wijze, die de systematiek van de wet niet doorkruist. De Raad wijst er in dit verband op dat het college van B & W verantwoordelijk blijft – via de overbruggingsregeling en het reïntegratiebeleid – voor een persoon aan wie het, anders dan in het geval van personen die bijstand ontvangen, in beginsel geen plichten meer kan opleggen. Ook moet het gemeentebede-

stuur een deel van zijn reïntegratiebudget inzetten voor het flankerend beleid voor alleenstaande ouders en kan daar in zoverre niet meer zijn eigen beleidskeuzes maken.

De leden van de SP-fractie onderschrijven de doelstelling van het initiatiefwetsvoorstel. Door dit wetsvoorstel wordt erkend dat alleenstaande ouders in beginsel zijn aangewezen op deeltijd werk. Alleenstaande ouders die in deeltijdbanen werken, waarbij de fulltime beloning het minimumloon of vlak daarboven is, zijn aangewezen op bijstand. Door dit wetsvoorstel wordt het voor een groot deel van deze ouders eenvoudiger om uit de bijstand te komen.

De leden van de SP-fractie hebben de indruk dat de ca. 200 000 alleenstaande ouders (blz. 2, Memorie van Toelichting) die niet zijn aangewezen op bijstand veelal in deeltijd werken. Is dat juist? Zijn er cijfers over de gemiddelde contractuele arbeidstijd per week van deze ouders?

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennis genomen van het voorstel van wet van het lid Noorman-den Uyl houdende vaststelling van een wet inzake ondersteuning van alleenstaande ouders bij arbeid en zorg. Arbeidsparticipatie van alleenstaande ouders zorgt voor uitkeringsonafhankelijkheid en zelfredzaamheid en is de beste remedie tegen armoede en daarmee tegen het aantal kinderen dat in een arm huishouden opgroeit. Daarnaast is (her)intreden goed voor de arbeidsmarkt in het algemeen. De leden van de D66-fractie hebben dan ook sympathie voor de doelstelling van de Vazalo-regeling. Wel leven er bij de leden van de D66-fractie vele vragen over de uitvoerbaar- en financierbaarheid van de regeling, alsmede over de eraan ten grondslag liggende kostenbatenanalyse. Ook zijn deze leden niet overtuigd van de noodzaak extra tijdelijk gesubsidieerde arbeidsplaatsen te creëren, zoals wordt voorgesteld.

Opmerkelijk is dat het initiatiefvoorstel accepteert dat een alleenstaande ouder in beginsel alleen voor deeltijdarbeid beschikbaar is vanwege de zorg voor en de opvoeding van de kinderen. Dit klinkt weliswaar aannemelijk, maar de leden van de D66-fractie vragen of met een betere kinderopvang ook acceptatie van dit beginsel nodig zou zijn. Ook zouden deze leden een kwantitatieve onderbouwing willen zien; hoeveel alleenstaande ouders werken momenteel: voltijds; in deeltijd; niet? Deze leden willen graag een reactie van de indiener.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel. Zij delen de opvatting van de indiener dat het voor alleenstaande ouders met een inkomen rond het minimum nauwelijks lonend is meer te gaan werken. Deze leden herinneren de indiener eraan dat zij bij de behandeling van de WWB, en ook eerder bij de totstandkoming van de nABW in de jaren '90, hebben benadrukt dat zij sterk hechten aan de mogelijkheid voor alleenstaande ouders met jonge kinderen om voldoende aandacht te besteden aan hun zorg- en opvoedingstaken. De uiteindelijke vormgeving van artikel 9 WWB was voor deze leden zelfs een van de redenen om tegen de wet te stemmen. Zij vertrouwen erop dat de initiatiefnemer hun reactie op het wetsvoorstel in dat perspectief wil zien.

De indiener stelt dat met het voorliggende voorstel wordt geaccepteerd dat alleenstaande ouders in beginsel alleen voor deeltijdarbeid beschikbaar zijn. Het spreekt de leden van de fractie van de ChristenUnie aan dat zij er op deze wijze blij van geeft te hechten aan de verantwoordelijkheden van de alleenstaande ouder met betrekking tot zorg en opvoeding. Zij informeren hoe dit uitgangspunt zich precies verhoudt tot artikel 9, vierde lid, WWB, dat tot stand kwam door een amendement van de indiener. Heeft zij daarbij ook steeds voor ogen gehad dat alleenstaande ouders in beginsel alleen voor deeltijdarbeid beschikbaar dienen te zijn?

Doelstelling van de regeling

Het wetsvoorstel wil alleenstaande ouders de kans bieden én prikkelen om arbeid en zorg te combineren en op die manier zelf te voorzien in de noodzakelijke middelen van het bestaan. Een van de doelen van de wet is om de inkomenspositie van alleenstaande ouders met een inkomen rond of vlak boven het sociaal minimum en hun kinderen te verbeteren. De leden van de fractie van de PvdA vragen de indiener of zij hiervoor inspiratie heeft gezocht bij beleid in andere landen. De leden van de PvdA-fractie zien zelf een overeenkomst met het Deense model waarin betaalde arbeid voor alleenstaande ouders wordt gestimuleerd, maar tegelijkertijd erkend wordt dat zij zorgtaken hebben en dus alleen in deeltijd kunnen werken. Deze leden constateren dat Nederland lange tijd niet heeft durven kiezen tussen beleid gericht op werken of zorgen, en daarmee dus ook niet tot een evenwichtige combinatie van beide taken.

De leden van de PvdA-fractie vinden het positief dat er concrete doelstellingen worden genoemd die binnen een periode vijf jaar moeten zijn gerealiseerd. Zij constateren wel dat op verschillende plaatsen andere cijfers worden genoemd (streven naar uitstroom van 60 000 in vier jaar of als doelstelling daling van de bijstand van 50 000 in vijf jaar) en vragen de indiener de doelstelling van een daling van 50 000 alleenstaande ouders in de bijstand in vijf jaar te faseren in jaarlijkse termijnen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie constateren dat de indiener ernaar streeft bijstand overbodig te maken voor alleenstaande ouders. Intussen blijft de doelgroep ook onder de werking van het voorgestelde regime in belangrijke mate afhankelijk van een door de overheid verstrekte toeslag. Deze leden delen de mening van de indiener dat de door de Raad van State opgeworpen vraag of de doelstelling niet ook binnen de huidige WWB kan worden bereikt ontkennend moet worden beantwoord. Niettemin vragen zij of de indiener heeft overwogen haar doel te bereiken door een aanpassing van het premiereregime in de WWB voor te stellen. Wil zij aangeven waarom zij niet voor die route heeft gekozen? Welk principieel verschil is er tussen een oplossing in het kader van de WWB en de voorgestelde oplossing?

Doelgroep

Onderhavig wetsvoorstel is gericht op alleenstaande ouders van wie het jongste thuiswonende kind nog geen 16 jaar is, met een maximaal inkomen van 115% van het netto minimumloon (nml.). De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener uitvoerig kan motiveren waarom juist voor deze doelgroep gekozen is. Was bijvoorbeeld een lagere leeftijd van het jongst thuiswonende kind of een andere grens van het nml. niet mogelijk geweest? Kan de indiener een nadere motivatie geven?

De leden van de SP-fractie vragen of het de bedoeling is dat WW-ers zijn uitgesloten van de regeling en zo ja, waarom.

De leden van de fractie van de ChristenUnie informeren waarom de doelgroep is beperkt tot mensen die een maximaal inkomen hebben van 115% nml.

Rol van de overheid

De verzilveringsproblematiek met betrekking tot de bestaande heffingskortingen wordt geïllustreerd aan de hand van de tabel op bladzijde 4 van de Memorie van Toelichting. Naar de mening van de leden van de D66-fractie is het onjuist de raming voor 2005 te vergelijken met de realisatie van 2003. De in het algemeen veel lagere realisatiegegevens over

2003 doen weliswaar vermoeden dat de ramingen voor 2005 te hoog zijn, maar het zou beter zijn de realisatie over 2003 naast de eerdere ramingen voor dat jaar te leggen. Kunnen deze cijfers overigens ook voor het jaar 2004 geleverd worden? Wat zijn trouwens de budgettaire consequenties van de huidige verzilveringsproblematiek (als realisaties achterblijven bij de ramingen, moet er immers geld overblijven)?

Resultaat van de regeling

Er zijn nu 90 000 alleenstaande ouders in de bijstand, aldus de leden van de CDA-fractie. De onderhavige regeling wordt door de indiener als geslaagd beschouwd als in een periode van 5 jaar het aantal alleenstaande ouders in de bijstand tot onder de 50 000 is gedaald. In de Memorie van Toelichting wordt op een andere plaats melding gemaakt van het uiteindelijke streven om in 4 jaar tijd ongeveer 60 000 alleenstaande ouders uit de bijstand te laten stromen. (29 948, nr. 6, pagina 20 en 21). De leden van de CDA-fractie vragen of uiteengezet kan worden waarop deze ambitieuze ramingen zijn gebaseerd.

De leden van de VVD-fractie merken op dat de indiener aangeeft dat de regeling als geslaagd is te beschouwen wanneer in een periode van vijf jaar:

Het aantal alleenstaande ouders in de bijstand is gedaald tot onder de 50 000;

De koopkracht van de alleenstaande ouders met kinderen tot 16 jaar is toegenomen;

Het aantal kinderen in een arm huishouden leeft als gevolg van de Wet Vazalo is afgenomen.

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener zeer uitvoerig kan motiveren hoe tot deze doelstellingen is gekomen. Kunnen doelstelling 2 en 3 nader worden gekwantificeerd? Hoe denkt de indiener na te gaan of bovenstaande doelstellingen – wanneer bereikt – enkel en alleen door de Wet Vazalo bereikt zijn?

Kan de indiener vervolgens ook ingaan de signalen die ontvangen worden van de VNG waaruit blijkt dat gemeenten twijfelen aan de veronderstelling dat tweederde van de alleenstaande ouders van de regeling gebruik kan maken. De VNG geeft aan dat door de gemeentelijke leden van het Uitvoeringspanel wordt geschat dat slechts 6%, oftewel 5400 alleenstaande ouders, uit de bijstand zou kunnen stromen en gebruik kan maken van de Vazalo-regeling. Hoe verklaart de indiener het grote verschil tussen haar berekeningen en die van de VNG? Kan tevens worden aangegeven hoe de kosten en baten er bij het VNG aantallen eruit zien? Kan de indiener verder ingaan op de kosten en baten bij de door de indienster genoemde minimale en realistische scenario's?

2. INHOUD VAN DE REGELING

Inkomensondersteuning

Zien de leden van de SP-fractie het juist dat in de voorgestelde regeling toch een kleine armoedeval zit omdat is gekozen voor nominale stappen van 5% van het minimumloon? Zou deze armoedeval beperkt kunnen worden door te kiezen voor klassen van 1%?

De indiener heeft ervoor gekozen de Vazalo-toeslag af te bouwen naar mate het inkomen hoger wordt. De leden van de fractie van de Christen-Unie vragen of bekend is in hoeverre de kans bestaat dat het effect van de regeling is dat veel rechthebbenden juist minder uren gaan werken in plaats van meer, omdat de toeslag bij het laagste inkomen het hoogst is.

Werk

Op dit moment is volledige uitstroom uit de bijstand pas mogelijk bij een werkweek van circa 31 uur. Met de vazalo-toeslag kan de alleenstaande ouder straks met ongeveer een halve baan de bijstand verlaten. De leden van de PvdA-fractie vragen hoe dit zich verhoudt tot de motie Bussemaker/Schimmel (26 447, nr. 27) waarin wordt uitgegaan van een minimale beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt van 20 uur voor alleenstaande ouders met kinderen onder de 16 jaar. Daarnaast vragen zij hoeveel mensen er door de Vazalo-regeling van de ene op de andere dag uit de bijstand zijn.

Beschikbaar werk

De indiener geeft aan dat vanwege de vergrijzing de behoefte aan arbeidskrachten in bepaalde sectoren op middellange termijn of zelfs op zeer korte termijn zal toenemen ook bij minimale economische groei, aldus de leden van de VVD-fractie. Kan de indiener toelichten waarom zij dan toch een Vazalo- toeslag noodzakelijk acht? Zal de terugkerende krapte op de arbeidsmarkt er niet vanzelf voor zorgen dat alleenstaande ouders – ook zonder de Vazalo-toeslag – weer aan het werk komen?

Volgens de indiener zijn herintredende vrouwen kansrijk. Het grootste deel is echter laag of middelbaar opgeleid. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de verwachtingen van de initiatiefnemer op dit punt niet te optimistisch zijn. Zal er de komende jaren niet vooral vraag zijn naar hoger opgeleide werknemers? Aansluitend informeren zij waarop de verwachting is gebaseerd dat 10 000 ouders een beroep zullen doen op formele kinderopvang.

Overleg met organisaties en belanghebbenden

De leden van de PvdA-fractie vragen of de indiener op de hoogte is van de schriftelijke reacties van de VNG, VNO-NCW en van de wethouder Sociale Zaken van de gemeente Amsterdam. Kan de indiener hier nader op in gaan?

Alle organisaties waar de indienster overleg mee heeft gevoerd hebben positief gereageerd op de grondgedachte van het voorstel. De opmerkingen van de verschillende organisaties zijn verwerkt in het voorliggende wetsvoorstel. De leden van de VVD-fractie vragen of zij de schriftelijke commentaren en adviezen van deze organisaties van de indiener mogen ontvangen. Kan de indiener toelichten of ervoor gekozen is bepaalde opmerkingen van de organisaties niet te verwerken?

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener ook een uitvoerings-toets gevraagd heeft aan de Belastingdienst/Toeslagen. Zo ja, wat waren de uitkomsten van dit advies? Zo nee, is zij bereid dit alsnog te doen? Heeft de indiener ook een uitvoeringstoets gevraagd aan de gemeenten? Dit in verband met de uitvoering van de overbruggingsregeling. Zo ja, wat waren de uitkomsten van dit advies? Zo nee, is zij bereid dit alsnog te doen?

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener kan ingaan op de mening van de VNG dat de geplande invoering van het wetsvoorstel per 1 januari 2006, mede gelet op de parlementaire behandeling, erg kort dag is. Gemeenten zijn niet in staat om werkprocessen op deze korte termijn aan te passen. De regeling is bovendien niet eenvoudig te verwerken in de bestaande bijstandspraktijk. Er wordt gewerkt met diverse percentages en bedragen en de alleenstaande ouder krijgt in het uiterste geval te maken met vier verschillende inkomstenbronnen, te weten de AWIR, alimentatie, inkomsten uit arbeid en de Vazalo toeslag of aanvullende bijstand. De

kans bestaat dan dat de tussentijdse afwikkeling van een uitkering leidt tot onvoorziene inkomenseffecten. Graag een reactie van de indiener. Kan de indiener ingaan op het alternatief van de VNG om de WWB op het gebied van premiëring en inkomstenvrijlating aan te passen, waarbij onder andere de mogelijkheden voor inkomstenvrijlating bij deeltijdarbeid worden verruimd. Hierdoor kunnen gemeenten niet alleen alleenstaande ouders, maar ook andere groepen, zoals gedeeltelijk arbeidsgehandicapten en dak- en thuislozen ondersteunen en stimuleren om deeltijdarbeid te accepteren en dus deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

De leden van de fractie van de ChristenUnie verzoeken de indiener wat nader in te gaan op de reacties van de geconsulteerde organisaties. Zijn er knelpunten gesignaleerd die nog om een oplossing vragen?

3. UITWERKING VAN DE WET

Doelgroep

De leden van de VVD-fractie merken op dat de indiener toelicht dat in het algemeen geldt dat de zorg voor kinderen de kansen op deelname aan betaalde arbeid voor vrouwen verkleint. De indiener vermeldt daar echter tevens bij dat dit in veel mindere mate geldt voor Surinaamse en Antilliaanse vrouwen. Zij blijken vanwege de zorg voor kinderen in veel gevallen juist te kiezen voor werk. De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener daarmee beaamt dat het niet- of minder werken door een alleenstaande ouder niet alleen voort komt uit structurele belemmeringen, maar dat het hier ook gaat om een mentaliteitskwestie.

De indienster van het wetsvoorstel veronderstelt dat éénderde deel (ongeveer 32 000 personen) blijvend op de bijstand aangewezen blijft. De leden van de fractie van D66 hebben hierover de volgende vragen. Waar is deze veronderstelling op gebaseerd?

Betekent deze veronderstelling impliciet, dat tevens verondersteld wordt dat tweederde deel blijvend uit de bijstand stroomt? Hoe passen mensen die niet structureel, maar tijdelijk (bijvoorbeeld vanwege conjuncturele werkloosheid) in de bijstand zitten, in dit verhaal? Hoe moet in dit verband het woord «blijvend» (op de bijstand aangewezen) geïnterpreteerd worden? Hoe verhoudt deze veronderstelling zich tot de uitspraak op bladzijde 4, dat de regeling als geslaagd kan worden beschouwd als in een periode van vijf jaar het aantal alleenstaande ouders in de bijstand is gedaald tot onder de 50 000?

Het is de leden van de fractie van de ChristenUnie opgevallen dat grote deeltijdbanen (van 20–34 uur) verhoudingsgewijs vaak worden vervuld door autochtone, Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse vrouwen. Is bekend hoe vaak hierbij sprake is van eenoudergezinnen? Is bekend hoe deze categorie de geconstateerde financiële belemmeringen ervaart en waarom ze kennelijk toch voor een grote deeltijdbaan kiest?

Vazalo-toeslag

De leden van de CDA-fractie merken allereerst op dat het voorliggende wetsvoorstel de reeds bestaande heffingskortingen voor alleenstaande ouders bundelt in een toeslag (de Vazalo-toeslag). Daar waar ouders deze heffingskortingen nu niet kunnen verzilveren, worden ze daarvoor via de bijstand gecompenseerd. Dat geeft volgens deze leden op zichzelf dus geen aanleiding om deze nieuwe toeslag en bijbehorende systematiek te introduceren. De indienster stelt in haar reactie op het advies van de Raad van State dat het doel ook is om vrouwen uit de bijstand te krijgen en een zelfstandig bestaan op te bouwen. De leden van de CDA-fractie menen

echter dat deze doelstelling overeenkomstig de doelstelling van de Wet werk en bijstand is en dat de WWB ook voldoende instrumenten biedt om uitstroom uit de bijstand te bevorderen naar een bestaan voorzien van voldoende eigen middelen. De indiener maakt in de Memorie van Toelichting (bladzijde 17) zelf uitdrukkelijk melding van succesvolle trajecten en initiatieven om alleenstaande ouders in de bijstand naar werk of een opleiding te begeleiden. De voortgang van de afspraken in de Agenda voor de Toekomst laten ook zien dat de trend met betrekking tot uitstroom uit de bijstand voor deze doelgroep niet afwijkt van bijstandsgerechtigden in het algemeen.

De leden van de CDA-fractie vragen voorts in hoeverre de Vazalo-toeslag past binnen de systematiek van de AWIR, die gericht is op inkomensafhankelijke tegemoetkomingen in de kosten van alle soorten huishoudens en niet alleen gericht is op huishoudens met alleenstaande ouders. Uit de jaarlijkse armoedemonitor blijkt dat er een scheefgroei bestaat in de kostenondersteuning van kinderkosten tussen een- en tweeoudergezinnen. Eénoudergezinnen met een minimuminkomen kregen in 2004 substantieel (ongeveer 3000 euro) meer kostenondersteuning dan tweeoudergezinnen met een minimuminkomen. De bedoeling is dat met de wet AWIR deze scheve verhouding vermindert. Invoering van de Vazalo-toeslag zou deze scheefgroei echter verhevigen. De vraag is dan ook gerechtvaardigd of deze bevoordeling van eenoudergezinnen het gescheiden wonen van ouders van tweeoudergezinnen niet uitlokt. De leden van de CDA-fractie constateren dat de uitvoering van de Vazalo-regeling, zoals wordt voorgesteld nogal complex is. Zo moet er voor een toekenning van de Vazalo-toeslag aan twee inkomensvoorwaarden voldaan worden: er moet per jaar een bepaald bedrag aan inkomen uit arbeid zijn én de eigen inkomsten moeten boven een bepaald bedrag liggen. Is het bij een samenloop van inkomsten uit arbeid en inkomsten uit een uitkering niet moeilijk om het juiste bedrag te bepalen, omdat de hoogte van die uitkering als er een inkomensvrijlating van toepassing is, wordt beïnvloed door de inkomsten uit arbeid, zo vragen deze leden. Voorts komt het deze leden voor dat het bij wisselende inkomsten gedurende het jaar, die bij alleenstaande ouders relatief veel voorkomen, het moeilijk is om te bepalen of aan de inkomensgrenzen wordt voldaan en wat het jaarinkomen is. Deelt de indiener de conclusie dat een alleenstaande ouder met de Vazalo-toeslag een hoge mate van inkomensonzekerheid heeft? Dit kan toch niet de bedoeling van de regeling zijn? Kan de indiener nog eens expliciet aangeven in hoeverre werken met een Vazalo-toeslag voor alleenstaande ouders in de praktijk lonender of aantrekkelijker zal zijn dan werken met een gedeeltelijke WWB-uitkering en daarbij ook rekening houden met alleenstaande ouders die niet gedurende het hele jaar een vaste deeltijdbaan hebben en geen kinderalimentatie ontvangen?

De leden van de VVD-fractie merken op dat voor de Vazalo-toeslag aan twee inkomensvoorwaarden moet worden voldaan: er moet per jaar een bepaald bedrag aan inkomen uit arbeid zijn en de eigen inkomsten moeten boven een bepaald bedrag liggen. Kan de indiener nader uiteenzetten hoe bij wisselende inkomsten gedurende het jaar, die bij alleenstaande ouders relatief veel voorkomen, bepaald kan worden of aan de inkomensgrenzen wordt voldaan en wat het jaarinkomen is? Beamt de indiener dat de ouder hiermee een hoge mate van inkomensonzekerheid loopt?

Kan de indiener uitvoerig – door middel van verschillende cijfervoorbeelden – toelichten dat de Vazalo-toeslag voor alleenstaande ouders in de praktijk altijd lonender of aantrekkelijker zal zijn dan werken met een gedeeltelijke WWB-uitkering c.q. een volledige WWB-uitkering aangevuld met de maximale vrijlating en/of werkaanvaardingsbonus?

Een van de voorwaarden voor toepassing van de regeling is een inkomen van minimaal 55% van het minimumloon. De leden van de SP-fractie vragen waarom dit percentage niet wordt gehanteerd als de kinderen tussen 12 en 15 jaar zijn? (zie tabel 4, bladzijde 11 van de Memorie van Toelichting).

In het wetsvoorstel wordt de hoogte van de Vazalo-toeslag uitgedrukt in een percentage van het netto minimumloon, terwijl de Belastingdienst/ Toeslagen dat inkomensbegrip niet het begrip netto minimumloon, maar het fiscaal minimumloon hanteert. De leden van de D66-fractie willen graag opheldering over de gevolgen hiervan. Accepteert het initiatiefwetsvoorstel nu dat de uitvoering andere definities gaat hanteren dan in het wetsvoorstel?

Het initiatiefwetsvoorstel kiest voor een stapsgewijs model. Het gevolg hiervan is een «zaagtandachtig» verband voor wat betreft het netto inkomen als functie van het werkkinkomen (zie Figuur 1, 2 en 3 op bladzijde 12–13). Rond iedere stap treedt een armoedevalprobleem op. De leden van D66-fractie vragen of het toch niet mogelijk is tot een systematiek te bedenken waarbij sprake is van een continu stijgende lijn. Kan verder het effect van de vrijlating van de (aanvullende) combinatiekorting en de aanvullende alleenstaande ouderkorting in het traject van 20 tot 50% BWML voor ouders met kinderen tot 4 jaar (Figuur 1, bladzijde.12) nader toegelicht worden?

Begrijpen de leden van de D66-fractie het goed dat werken met Vazalo alleen ongunstiger is dan werken met een gedeeltelijke uitkering, in specifieke gevallen bij alleenstaande ouders met kinderen jonger dan 5 jaar en zonder kinderalimentatie (Kamerstuk 29 948, nr. 4, blz. 4)? Is het toch niet mogelijk dat mensen zonder stabiele deeltijdbaan en zonder kinderalimentatie er op achteruit gaan? Leidt het feit dat de uiteindelijke Vazalo-toeslag pas achteraf wordt vastgesteld niet tot teveel inkomensonzekerheid? Deze leden ontvangen graag een reactie van de indiener.

Kinderalimentatie

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener nader kan verduidelijken waarom kinderalimentatie niet meegeteld wordt als verzamelinkomen. Dat de reden voor het niet meetellen van de kinderalimentatie is dat de belastingdienst niet over deze gegevens beschikt en ze ook niet relevant zijn voor de toekenning van het verzamelinkomen vinden de leden van de VVDfractie niet overtuigend.

4. VOORWAARDEN SCHEPPEN VOOR WERK: KINDEROPVANG, SCHOLING EN ARBEIDSPLAATSEN

Algemeen

De leden van de CDA-fractie merken op dat in tegenstelling tot de WWB, waarin gemeenten bevoegdheden krijgen tot reïntegratie van alleenstaande ouders in de bijstand (maatwerk!), de Vazalo-regeling een verplichtend karakter heeft. De gemeenten zijn niet bevoegd, maar verplicht tot reïntegratie van alleenstaande ouders in de bijstand. Van de zijde van gemeenten en VNG zijn bezwaren geuit tegen het verplichtende karakter, dat niet bij de WWB past. Ook deze leden hebben bezwaar tegen deze verplichting. Het kan zijn dat sommige ouders vanwege hun specifieke omstandigheden niet aan deze verplichting kunnen voldoen. Wat is dan de sanctie? Waarom is voor deze verplichting gekozen en niet aangesloten bij de huidige mogelijkheden van maatwerk? Is de indiener bovendien niet bevreesd dat het verplicht reïntegreren van alleenstaande ouders ten koste gaat van reïntegratiemogelijkheden van andere groepen?

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoeveel vergoeding de gemeenten zullen ontvangen om het flankerend beleid, net als het geval is op grond van de WWB, op decentraal niveau uit te kunnen voeren, wen hoe verzekerd wordt dat deze middelen ook voor bedoeld beleid worden besteed?

De Vazalo-regeling omvat een pakket flankerende maatregelen die de toegang tot de arbeidsmarkt moeten faciliteren en ondersteunen: kinderopvang, scholing en tijdelijk gesubsidieerd werk. De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener kan motiveren waarom zij naast de Vazalo-subsidie deze flankerende maatregelen alsnog noodzakelijk acht. Waarom zet de indiener juist in op deze zaken? Kan worden aangegeven hoe de indiener tot de bedragen komt die voor dit flankerend beleid worden ingezet? Kan de indiener ook aangeven hoeveel geld er wordt uitgetrokken voor flankerend beleid na 2006? Op welke wijze zal worden geregeld dat de gemeenten de extra middelen voor het flankerend beleid zullen ontvangen en hoe gemeenten worden geprikkeld om deze middelen meest effectieve wijze aan te wenden?

Scholing en toeleiding naar de arbeidsmarkt

In de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat de ervaring met ID-medewerkers heeft geleerd dat de aanwezigheid van problematische schulden een groot struikelblok kan zijn bij reïntegratie-trajecten. De leden van de PvdA-fractie vragen of de indiener kan aangeven waaruit dat is gebleken?

De indiener stelt dat het de voorkeur heeft de alleenstaande ouder zo mogelijk tot en met MBO-niveau te scholen, maar geldt dit niet gewoon voor iedereen? De leden van de PvdA-fractie vragen de indiener nogmaals te beargumenteren waarom voor deze groep speciaal beleid ten aanzien van scholing, maar ook ten aanzien van kinderopvang en ander flankerend beleid te rechtvaardigen is. Waar komt dit scholingsbudget vandaan en wie gaat dit financieren?

In de reactie op het advies van de Raad van State wordt niet ingegaan op de door de Raad gemaakte opmerking dat de regeling alleen voordeliger is wanneer stabiel werk gevonden wordt en dat dit bij de doelgroep vaak niet het geval is vanwege geringe scholing van veel ouders en hun afstand tot de arbeidsmarkt. De leden van de PvdA- en VVD-fractie vragen of de indiener hier alsnog op kan ingaan.

Volgens de leden van de D66-fractie is een goed geschoolde beroepsbevolking van groot belang, maar is het bij scholing in het kader van reïntegratie wel van belang om kritisch te zijn op de effectiviteit en arbeidsmarkt-relevantie van scholing. Deze leden zien daarom graag een kwantitatieve onderbouwing van de stelling op blz. 17 dat weinig scholing weliswaar goedkoop, maar zeker voor deze doelgroep duurkoop is.

5. WIJZIGINGEN GERICHT OP VEREENVOUDIGING, DEREGULERING EN HANDHAVING

In de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat er sprake moet zijn van een burgervriendelijke regeling door een afname van de informatie- en verantwoordingsplicht. De leden van de PvdA-fractie vragen of kan worden toegelicht welke gevolgen dit wetsvoorstel heeft voor de administratieve lasten? Heeft de indiener overwogen om voorliggend initiatiefvoorstel ter toetsing voor te leggen aan het adviescollege administratieve lasten (Actal)? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie vragen wie er toezicht houdt op de correcte en rechtmatige uitvoering van de regeling. Kan de indiener nader ingaan op de vraag hoe de handhaving met betrekking tot dit wetsvoorstel kan worden uitgevoerd?

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener kan uiteenzetten wat de belasting is voor de gemeenten als gevolg van de overbruggingsregeling die zij moeten gaan uitvoeren.

De leden van de VVD-fractie vinden de onderdelen van de Memorie van Toelichting die gaan over vereenvoudiging, fraude en sancties wel erg mager. Kan de indiener veel uitvoeriger ingaan op de administratieve lasten die het wetsvoorstel met zich meebrengt, de fraudegevoeligheid van het systeem en de sancties die opgelegd kunnen worden bij misbruik van het systeem. Kan de indiener daarnaast de administratieve lasten die het systeem met zich meebrengt nader kwantificeren?

De leden van de VVD-fractie vragen of de indiener ook advies heeft gevraagd aan Actal. Zo ja, wat waren de uitkomsten van dit advies? Zo nee, is de indiener bereid dit alsnog te doen temeer daar de Raad van State heeft gewezen op een toename van de administratieve lastendruk door dit wetsvoorstel.

De leden van de fractie van D66 kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat de Memorie van Toelichting wel heel makkelijk over mogelijkheden om te frauderen met de Vazalo-regeling heen stapt. Graag een reactie op de volgende fraudegevoeligheden: risico dat (samenwonende/gehuwde) mensen zich zullen voordoen als alleenstaand ouder om in aanmerking te komen voor de regeling; terugvordering is beperkt tot het van toepassing zijnde sociaal minimum ofwel 90% nml plus kinderkortingen.

Beperking van administratieve lasten is één van de doelstellingen van het voorstel. De leden van de D66-fractie zouden graag willen weten wat het oordeel van Actal is over de gevolgen van het wetsvoorstel voor de administratieve lasten. Daarnaast hebben deze leden twijfels of het doelmatig is de Vazalo-regeling (om precies te zijn de arbeidstoeslag alleenstaande ouders) tijdens de overbruggingsperiode in het eerst lopende kalenderjaar uit te laten voeren door de gemeente en vervolgens door de Belastingdienst/Toeslagen.

6. FINANCIERING

De leden van de PvdA-fractie merken op dat in de Memorie van Toelichting staat dat zowel de kosten voor de Vazalo-toeslag als die voor het flankerend beleid zullen worden gefinancierd uit de vrijval van de bijstandsuitkeringen. Kan de indiener uitleggen hoe de opmerking in de Memorie van Toelichting dat de financiële tegemoetkomingen op grond van de voorgestelde wet ten laste van het ministerie van SZW zullen komen in dit verband gezien moet worden?

Is bij de berekening van de besparing op bijstandsuitkeringen in 2006 rekening gehouden met het feit dat een deel van alleenstaande ouders die van de Vazalo-toeslag gebruik zouden gaan maken, al een eigen inkomen uit werk hadden, waardoor zij een gemiddeld lagere bijstandsuitkering ontvingen?

De leden van de PvdA, VVD-fractie en D66-fractie vragen of de indiener een beeld geven van de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst/Toeslagen en voor de gemeenten.

De leden van de VVD-fractie of de indiener meer uitvoerig kan ingaan op de assumptie dat de Vazalo-toeslag en het flankerend beleid gefinancierd kunnen worden uit de vrijval van de bijstandsuitkeringen? Kan dit cijfer-

matig worden onderbouwd? Is bij de berekening van de besparing op bijstandsuitkeringen in 2006 rekening gehouden met het feit dat een deel van alleenstaande ouders die van de Vazalo-toeslag gebruik zouden gaan maken, al een eigen inkomen uit werk hadden, waardoor zij een gemiddeld lagere bijstandsuitkering ontvingen?

Kan nader worden toegelicht hoe de financiering van de Vazalo-toeslag via het Fonds Inkomenssubsidie in zijn werk zal gaan?

Is de indiener bereid om – waar het gaat om de aanpak van de armoedeval, de uitstroombpercentages en de budgettaire consequenties van het voorstel – de CBP het wetsvoorstel te laten doorrekenen?

De levensvatbaarheid van de Vazalo-regeling zal behalve door de inrichting van de regeling uiteindelijk bepaald worden door het realiteitsgehalte van de financiële onderbouwing. Hierover hebben de leden van de D66-fractie een aantal vragen.

Waarop is de veronderstelling van een groei in 4 jaar naar 25 000 gebruikers gebaseerd? Wat is de onderbouwing van de scenario's in Tabel 5 (blz. 20)?

Klopt het dat de instroom in het eerste jaar vrijwel volledig bestaat uit mensen die toch al (deeltijd)arbeid verrichten? Betekent dat niet dat er een deadweight loss is van minstens 40% ($= (10\ 000/25\ 000) * 100\%$)?

Waarop is de gemiddelde uitkeringskostprijs van € 12 300 per alleenstaande ouder in de bijstand gebaseerd? Is er rekening mee gehouden dat een deel van de alleenstaande ouders al eigen inkomen uit werk heeft, waardoor zij een gemiddeld lagere bijstandsuitkering ontvangen? Is er ook rekening mee gehouden dat er nu alleenstaande ouders zijn waarbij de kinderalimentatie in mindering wordt gebracht op de bijstandsuitkering, terwijl dat bij de Vazalo-uitkering niet het geval zal zijn?

Waarop zijn de ramingen voor de kosten van kinderopvang, scholing en gesubsidieerde arbeid gebaseerd? Wat zijn hier de doelstellingen?

Zijn de ramingen voorgelegd aan deskundigen op bijvoorbeeld het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid of het Centraal Planbureau? Zijn de ramingen door deze instellingen gevalideerd?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe de financiering van de Vazalo-toeslag via het Fonds Inkomenssubsidie gestalte moet krijgen. Daarnaast informeren zij in hoeverre de indiener heeft verdisconteerd dat een deel van rechthebbenden al een baan heeft en dus een lagere WWB-uitkering.

Deze leden vragen verder op welke wijze de gemeenten de middelen voor flankerend beleid zullen ontvangen. Het is hen niet duidelijk welke financiële prikkel gemeenten hebben om de doelgroep aan een grotere (deeltijd-)baan te helpen. Kan dat worden verduidelijkt?

ARTIKELSGEWIJS

Artikel 6

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe de wijziging van artikel 10 van de WWB, vervat in artikel 6, onderdeel B die is gericht op alleenstaande ouders in de bijstand zich verhoudt tot andere kwetsbare groepen (in de bijstand)?

De voorzitter van de commissie,
Smits

De adjunct-griffier van de commissie,
Post